

TORKIL úr ROGALANDI

*- var hann ein av
teimum fyrstu
færoyingjunum?*

Mong munnu enn hava ta fatan, at frásøgnin um, at Grímur Kamban var tann fyrsti, ið setti búgv í Føroyum, er søguligur veruleiki. Men so einfalt er tað ikki kortini. Vit sleppa ikki undan at viðganga, at bæði Grímur og t.d. allir persónarnir í Føroyingasøgu — t.v.s. Sigmundur, Tróndur og allir hinir, kunnu saktans vera nakað, ið okkurt søguskald hevur funnið uppá. Er tað so, at nakrir av hesum persónum veruliga hava livað, ja, so nýtast teir tilburðir, ið nevndir verða, kortini ikki at hava nakað samband við veruleikan, men heldur vera heilt fri skaldsøguskriving. Frásagnirnar í Føroyingasøgu kunnu tiverri ikki vátast í øðrum og meira eftirfarandi keldum, og kunnu vit ti ikki loyva okkum at nýta tær sum grundarlag undir rættligari søguskriving.

Men kanska hava vit kortini bæði navn og uppruna hjá einum av teimum fyrstu færoyingjunum. Tað er rúnasteinurin í Sandavági, ið kemur inn í myndina. Innskriftin í honum ljóðar soleiðis: «Þorkæl Onundarson eystmaður

av Rogalandi bygdí henda stað fyrst». Ymsir staklutir í innskriftini sjálvari vísa, at hon kann tíðarfestast til so seint sum ár 1200, og gitt hevur verið, at hesin Torkil setti búgv á tí stað, har steinurin varð funnin, onkuntíð í miðöld, nakað áðrenn 1200.

Væl kann hetta vera. Men hin vegin ber illa til at fáa at ríma, at fólk skuldu kunna koma heilt úr Noregi og finna land so seint í tíðini. Tí longu í víkingaöld má øll jørð í Føroyum langt síðan vera tikið. Sjálvsagt henda umskifti, nýbýti og aðrar staðbundnar broytingar í ognarviðurskiptinum, men hugsanin, at niðurstømmen enn langt inn í miðöld koma ferðandi langvegis at ognar sær nýtt lendi, er ikki beinleiðis eyðsýnd.

Neyðugt er tí at fáa ein annan tulkingarmøguleika inn í myndina — tann sera einfalda, at steinurin kann vera settur til minnis um tann landnámsmann, sum í víkingaöld, helst onkuntíð í 800-árunum, sum tann fyrsti tók Sandavágsøkið í nýtslu.

Undir øllum umstøðum

megu hesar rúnir ristar í stein metast øðrvisi enn ein tekstur úr íslenskum søgum — her er ið hvussu so er eingin orsök til at ivast í, at innskriftin er gjørd við teirri greiðu ætlan at minnst ein ávisan persón.

Um innskriftin veruliga umtalar landnámsstøðuna, so hava vit harvið, sum vera man, ikki trygd fyri, at satt er, sum hon sigur, tí tá greiðir hon frá eini hending, ið fór fram so langt aftur í tíðini — fyrri nærum fyra hundrað árum síðan — at minnið um hana lættliga kann vera avlagað ella á heilt skeivari leið. Nei, tað, ið rúnasteinurin úr Sandavági sigur, er einans, at um ár 1200 livdi tann fatan millum manna har um vegir, at tað var norðmaðurin Þorkæl úr Rogalandi, ið fyrstur búsetti seg í Sandavági.

Knud J. Krogh
bj týddi

Rúnasteinurin, ið funnin varð í Eingjartoftum í Sandavági í 1917, stendur í Sandavágs kirkju.

Sagnir, ymsir stakfundir í sambandi við velting og staðarnevnið bendu á, at gamal bústaður kundi vera har um vegir og í 1956 vórðu fornfrøðiligar rannsóknir gjørdar. Komið varð fram a húsatoft í tvingum, ein eldri og ein yngri part.

Eldri parturin verður mettur at stava frá tíðliga í miðöld. Hin er helst úr 1300-1400-árunum.

(Sjá greinir hjá Sverra Dahl í Frøðskaparriti 10. bók og Simuni V. Arge í Mondli í 1985).

BYGDASTEVENNA Á EIÐI

vikuskiftið 15. — 16. — 17. august 1986

- Friggjakvöld:** Kl. 23.00 Dansur í tjaldinum á keiðinum, TWILIGHT spælir.
- Leygardag:** Kl. 10.30 Fótbóltur, smápiltar EB — Skála FM
- Kl. 11.30 Smádreingir EB — GÍ
- Kl. 12.45 Gentur 14 — 17 ár EB — VB
- Kl. 14.00 Menn II deild EB — MB
- Í hálvleikinum verður togtogan millum flakakvinnur á Norðis og kvinnur frá Skeljavirkinum á Oyri
- Kl. 16.00 Kvinnur I deild EB — MB
- Kl. 17.30 Menn V deild EB — SÍ
- Kl. 19.30 Old Boys menn móti Højgaard & Schultz.
- Kl. 16.23 Tivoli á Vaglinum
- Kl. 16.20 Listaframsýning o.a.
- Kl. 23.00 Dansur í tjaldinum, TWILIGHT spælir.
- Sunnudagin:** Kl. 14.00 Hondbóltur uppi í skúla. Gentur 12 ár EB — Streymur
- Kl. 14.45 Old Girls EB — VÍF
- Kl. 15.30 Trillubørstafett. Bygdarráðslimir á Eiði móti bygdarráðslimum í Sunda Kommunu
- Kl. 16.00 Old Boys EB — VÍF
- Kl. 16.2 Tivoli á Vaglinum
- Kl. 16.20 Listaframsýning o.a.
- Kl. 19.00 Møti í Carmel
- Kl. 23.00 Dansur í tjaldinum, TINGANEST spælir.

Matsøla verður í EB-húsinum leygardag og sunnudag. Til allar dystir verður steyp latið av Føroya Sparikassa.